

Βρυξέλλες, 9.12.2021
COM(2021) 777 final

ANNEX

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

της

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

**Μια πιο συμπεριληπτική και προστατευτική Ευρώπη: επέκταση του καταλόγου των
εγκλημάτων της ΕΕ ώστε να περιλαμβάνει τη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα
μίσους**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την προσθήκη της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους στους τομείς εγκληματικότητας που καθορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και ιδίως το άρθρο 17 παράγραφος 1,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως το άρθρο 83 παράγραφος 1 τρίτο εδάφιο,

Έχοντας υπόψη την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Όλες οι μορφές και εκδηλώσεις μίσους και μισαλλοδοξίας, συμπεριλαμβανομένης της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους, είναι ασυμβίβαστες με τις ενωσιακές αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες, όπως κατοχυρώνονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής: ΣΕΕ). Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.
- (2) Η Ένωση συγκροτεί χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών. Στόχος της είναι να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας, μέσω μέτρων που περιλαμβάνουν την πρόληψη και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και της ξеноφοβίας.
- (3) Δυνάμει του άρθρου 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΣΛΕΕ), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες για τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στους τομείς της ιδιαίτερας σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση, η οποία απορρέει ιδίως από τη φύση ή τις επιπτώσεις των αδικημάτων αυτών ή λόγω ειδικής ανάγκης να καταπολεμούνται σε κοινή βάση. Οι εν λόγω τομείς εγκληματικότητας απαριθμούνται στο συγκεκριμένο άρθρο.
- (4) Ο εν λόγω κατάλογος τομέων εγκληματικότητας, ως έχει επί του παρόντος, δεν επιτρέπει τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό και τις κυρώσεις της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους.

¹ ΕΕ C [...] της [...], σ. [...].

- (5) Η απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου² προβλέπει αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις για τη ρατσιστική και ξενοφοβική ρητορική μίσους και τα αντίστοιχα εγκλήματα μίσους, οι οποίες εφαρμόζονται σε ολόκληρη την Ένωση. Η απόφαση-πλαίσιο απαιτεί από τα κράτη μέλη να ποινικοποιήσουν τη ρητορική μίσους, δηλαδή τη δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους, για λόγους φυλής, χρώματος, θρησκείας, γενεαλογικών καταβολών ή εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής. Η ίδια απαίτηση ισχύει για όλα τα εγκλήματα, πέραν της ρητορικής μίσους, που διαπράττονται με ρατσιστικά ή ξενοφοβικά κίνητρα.
- (6) Η ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους για άλλους λόγους πέραν εκείνων που καλύπτονται από την απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ, και ιδίως για λόγους φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας και αναπηρίας, έχει επισημανθεί στις στρατηγικές της Ένωσης ισότητας, δηλαδή στη στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025³, στη στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ 2020-2025⁴ και στη στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030⁵.
- (7) Η ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη της αποτελούν συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. Το άρθρο 16 σχετικά με την απαλλαγή από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακομεταχείριση ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά και λοιπά μέτρα προκειμένου να προστατεύσουν τα άτομα με αναπηρίες. Τα άτομα με αναπηρίες θα πρέπει να προστατεύονται τόσο εντός όσο και εκτός της κατοικίας, από όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης. Τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης. Το άρθρο 17 σχετικά με την προστασία της ακεραιότητας του ατόμου ορίζει ότι κάθε άτομο με αναπηρίες έχει δικαίωμα σεβασμού της σωματικής και πνευματικής ακεραιότητάς του σε ίση βάση με τους άλλους.
- (8) Όπως αναγνωρίζεται επίσης σε διεθνές επίπεδο⁶, η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους χαρακτηρίζονται από κίνητρα λόγω προκαταλήψεων τα οποία πυροδοτούν τις ενέργειες του δράστη κατά προσώπων ή ομάδων που έχουν ή θεωρείται ότι έχουν προστατευόμενα χαρακτηριστικά. Το μίσος αποτελεί

² Απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (ΕΕ L 328 της 6.12.2008, σ. 55).

³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Ένωση ισότητας: Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025» [\[COM\(2020\) 152 final της 5ης Μαρτίου 2020\]](#).

⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Ένωση ισότητας: Στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ 2020-2025» [\[COM\(2020\) 698 final της 12ης Νοεμβρίου 2020\]](#).

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030» [\[COM\(2021\) 101 final της 3ης Μαρτίου 2021\]](#).

⁶ Βλ. για παράδειγμα τη σύσταση αριθ. R (97) 20 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη σχετικά με τη ρητορική μίσους και την απόφαση αριθ. 9/09 του Συμβουλίου Υπουργών του ΟΑΣΕ σχετικά με την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, της 2ας Δεκεμβρίου 2009.

εγγενές ιδιαίτερο χαρακτηριστικό και των δύο φαινομένων, το οποίο συνδέει αυτήν την ευρύτερη κατηγορία εγκλημάτων.

- (9) Η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους υπονομεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αξίες στα οποία βασίζεται η Ένωση, ιδίως την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ισότητα. Επιπλέον, δεν θίγουν μόνο τα μεμονωμένα θύματα, αλλά και τις ευρύτερες κοινότητες και την κοινωνία γενικότερα, μεταξύ άλλων λόγω του αποτρεπτικού αποτελέσματος που έχουν επί της ελευθερίας της έκφρασης. Εμποδίζουν τον πλουραλισμό και την ανεκτικότητα, καθώς οδηγούν σε πόλωση και επηρεάζουν αρνητικά τον δημόσιο διάλογο και τον δημοκρατικό βίο.
- (10) Η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί ένα από τα βασικά θεμέλια μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Ο χαρακτηρισμός της ρητορικής μίσους ως εγκλήματος είναι απαραίτητος για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων και ανταποκρίνεται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση. Κάθε νομοθεσία της Ένωσης που απαιτεί από τα κράτη μέλη την ποινικοποίηση της ρητορικής μίσους και, ως εκ τούτου, θίγει το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης θα πρέπει να είναι αναλογική και να σέβεται την ουσία του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης.
- (11) Η ρητορική μίσους μπορεί να οδηγήσει όχι μόνο σε συγκρούσεις, αλλά και σε εγκλήματα μίσους. Και οι δύο κατηγορίες εξαπλώνονται πέραν των εθνικών συνόρων. Η ρητορική μίσους αναπαράγεται εύκολα και διαδίδεται ευρέως στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, και εκτός διαδικτύου μέσω τηλεοπτικών εκπομπών, δημόσιων εκδηλώσεων, του έντυπου Τύπου και του πολιτικού λόγου. Τα εγκλήματα μίσους μπορούν να διαπράττονται ή να διευκολύνονται από δίκτυα με μέλη από διάφορες χώρες, τα οποία εμπνέουν, οργανώνουν ή εκτελούν σωματικές επιθέσεις. Γενικότερα, τα εγκλήματα μίσους έχουν δευτερογενείς επιπτώσεις σε όλα τα κράτη μέλη, γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος φόβου και μπορεί να πυροδοτήσει κοινωνικές συγκρούσεις.
- (12) Η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους είναι ευρέως διαδεδομένα σε ολόκληρη την Ένωση και καταγράφουν αυξητικές τάσεις τα τελευταία χρόνια. Ειδικότερα, η πανδημία COVID-19 έχει αυξήσει το αίσθημα ανασφάλειας, απομόνωσης και φόβου. Το γεγονός αυτό έχει δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα στην οποία έχει ακμάσει η ρητορική μίσους, ενώ χρησιμοποιείται επίσης για τη στοχοποίηση ήδη περιθωριοποιημένων πληθυσμών, γεγονός που επίσης οδηγεί σε εγκλήματα μίσους.
- (13) Η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους υπονομεύουν τα ίδια τα θεμέλια μιας δημοκρατικής και πλουραλιστικής κοινωνίας και τις κοινές αξίες που κατοχυρώνονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ. Η ιδιαίτερη σοβαρότητα αυτών των συμπεριφορών, δεδομένων των επιπτώσεών τους στα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αξίες, καθώς και ο διασυννοριακός χαρακτήρας τους, απαιτούν κοινή δράση σε επίπεδο Ένωσης. Είναι απαραίτητη μια κοινή απάντηση του ποινικού δικαίου της Ένωσης για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από τη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους. Η απάντηση αυτή θα διασφαλίσει επίσης τη συνεπή προστασία των θυμάτων εγκλημάτων μίσους, καθώς και την πρόσβαση στα ειδικά μέτρα προστασίας που παρέχονται

στα πλέον ευάλωτα θύματα εγκληματικών πράξεων. Μια κοινή προσέγγιση θα πρέπει επίσης να ενισχύσει τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, η οποία καθίσταται απαραίτητη λόγω της διασυνοριακής διάστασης των φαινομένων αυτών.

- (14) Ως εκ τούτου, η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους πληρούν τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ και μπορούν να χαρακτηριστούν ως άλλος «τομέας εγκληματικότητας», πέραν εκείνων που απαριθμούνται ήδη στην εν λόγω διάταξη.
- (15) Ως εκ τούτου, η επέκταση του καταλόγου των τομέων εγκληματικότητας του άρθρου 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ ώστε να περιλαμβάνει τη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους είναι αναγκαία, ως πρώτο βήμα, ώστε να καταστεί δυνατή, ως δεύτερο βήμα, η υιοθέτηση ουσιαστικού παράγωγου δικαίου για τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τους ορισμούς και τις κυρώσεις της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους.
- (16) Η παρούσα απόφαση δεν θα πρέπει να επηρεάζει τις δράσεις που ενδέχεται να αναληφθούν σε δεύτερο στάδιο. Ειδικότερα, δεν προδικάζει ούτε θίγει το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο του παράγωγου δικαίου που θα προταθεί στη συνέχεια.
- (17) Η πρόταση της Επιτροπής για το εν λόγω παράγωγο δίκαιο θα πρέπει να καταρτιστεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις για τη βελτίωση της νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων εκτίμησης επιπτώσεων και ευρείας διαβούλευσης. Ειδικότερα, η Επιτροπή θα πρέπει να διαβουλευτεί με τα κράτη μέλη κατά την εκπόνηση του εν λόγω παράγωγου δικαίου, μεταξύ άλλων σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των εθνικών νομοθετικών πλαισίων που αφορούν το ποινικό δίκαιο και τα θεμελιώδη δικαιώματα,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους αποτελούν τομέα εγκληματικότητας κατά την έννοια του άρθρου 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Βρυξέλλες,

*Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος*